

ΙΕΡΟΝ

ΤΟΙΣ

ΕΝ ΚΡΗΤΗΙ, ΘΕΣΣΑΛΙΑΙ ΚΑΙ ΗΠΕΙΡΩΙ

ΗΡΩΙΚΩΣ ΘΑΝΟΥΣΙ

ΥΠΕΡ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

ΕΙΡΗΝΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΥΠΝΟΝ ΤΩΝ ΚΑΙ ΔΟΞΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΝΗΜΗΝ ΤΩΝ!

ΝΕΚΡΟΙ προσφιλείς και ένδοξοι πληγωμένοι επί της ώραιας γης της πολυβασιανισμένης και πολυφιλήτου Κρήτης, της νέας αυτής Ακροπόλεως της ελευθερίας, της άπατριδος αυτής ήρωίδος, ης ό φυλλομετρών τας δέλτους της μεγάλης Ιστορίας της, εξάγει πάν-

τοτε αιματοσταγείς τούς δακτύλους, τῶν πεδιάδων τῆς Θεσσαλίας, τῶν βουνῶν τῆς Ἡπείρου, τῶν ἀκτῶν τῆς Μακεδονίας, ὅπου καὶ ἂν ἐπέσατε, ὅπου καὶ ἂν κῆσθε, ὅπου καὶ ἂν ἐλάβετε τὸ τίμιον ἔγχος τοῦ ὑπέρ Πίστewος καὶ Πατριδος ἀγῶνος, ἐν μέσῳ τῶν συμφορῶν τοῦ πολέμου, τῶν ἀτυχῶν καὶ τῶν περιπετειῶν τοῦ Θεσσαλικοῦ δράματος, σπένδομεν δάκρυα θαυμασμοῦ καὶ στέφομεν μὲ γλοερὰς δάφνας τοὺς ἀγνώστους τάφους Σας.

Ἡ Πατρις—ἡ ἀτυχήσασα Ἑλλάς, ἥτις ἐχάρισεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἄσβεστον λαμπάδα τοῦ πολιτισμοῦ, ἥτις ἐδώρησε τοῖς Λαοῖς τὸ πολυτιμώτατον δῶρον τῆς Ἐλευθερίας, ἥτις ἀπεκάλυψε τὴν συνειδησὶν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ ἐπραγματώσατε τὰς ὑψίστας ἐκδηλώσεις τοῦ αἰωνίου πνεύματος διὰ τῶν ἀθανάτων ἐργῶν τῆς Τέχνης καὶ τῆς Ἐπιστήμης,— ὑπερῆφάνως τιμῶσα τὴν μαρτυρικὴν μνήμην Σας καὶ ὑψηλοφρόνως φέρουσα τὴν τετιμημένην φήμην τῆς ἀρετῆς Σας, θὰ ἐχη πάντοτε εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς ἀστεϊρευτον τὸ δάκρυ τῆς ἐπὶ τοῦ πολυτίμου αἵματος, διὰ τοῦ ὁποίου ἐβάψατε τὸ ἱστορικὸν καὶ εὐκλέες Ἡπειρωτικὸν χῶμα, ἀγωνιζόμενοι μετὰ θαυμαστῆς ἐβελουδίας εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν, καὶ ὅπερ ἐρύρευσεν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν αὐτῆς, καὶ τὰ ὀνόματα Ὑμῶν, μάρτυρες καὶ ἥρωες, θὰ βλέπη ἀνεξιτήτως κεχαραγμένα ἐπὶ τοῦ ἀφθάρτου χαλκοῦ μαρτυρολόγιον μὲ νέα ὀνόματα προμάχων ἀξίων τῶν ἡρώων, οἵτινες δοξάζουσι δι' ἀθανάτων ἐργῶν τὰς σελίδας τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ οὐς ἐψάλλε δι' αἰῶνων ἡδυστοεφῆς Μουσα Ἑλληνίς. Νέοι Σεῖς Μάρτυρες καὶ Ἡῳες, πύτυδα φηνοστεφῆς Μούσα Ἑλληνίς. Νέοι Σεῖς Μάρτυρες καὶ Ἡῳες, πύτυδα φηνοστεφῆς Μούσα Ἑλληνίς. Νέοι Σεῖς Μάρτυρες καὶ Ἡῳες, πύτυδα φηνοστεφῆς Μούσα Ἑλληνίς.

Νυξήσατε τὸ Ἑθνικὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ μαρτυρολόγιον μὲ νέα ὀνόματα προμάχων ἀξίων τῶν ἡρώων, οἵτινες δοξάζουσι δι' ἀθανάτων ἐργῶν τὰς σελίδας τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας καὶ οὐς ἐψάλλε δι' αἰῶνων ἡδυστοεφῆς Μούσα Ἑλληνίς. Νέοι Σεῖς Μάρτυρες καὶ Ἡῳες, πύτυδα φηνοστεφῆς Μούσα Ἑλληνίς. Νέοι Σεῖς Μάρτυρες καὶ Ἡῳες, πύτυδα φηνοστεφῆς Μούσα Ἑλληνίς. Νέοι Σεῖς Μάρτυρες καὶ Ἡῳες, πύτυδα φηνοστεφῆς Μούσα Ἑλληνίς. Νέοι Σεῖς Μάρτυρες καὶ Ἡῳες, πύτυδα φηνοστεφῆς Μούσα Ἑλληνίς. Νέοι Σεῖς Μάρτυρες καὶ Ἡῳες, πύτυδα φηνοστεφῆς Μούσα Ἑλληνίς.

✧

... **Ἀδιάφορον**, ἐὰν ποικίλοι ἀντίξοοι περιστάσεις παρεκώλυσαν τὴν πλήρη χρῆσιμοποίησιν καὶ τὴν φαινήν ἐκφρασὶν τῶν χαρισμάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ ἐν τῷ ἀτυχεῖ πολέμῳ, οὗ τὰς σκλήρας δοκιμασίας ὑπέστημεν. Ἡ Ἑλλάς ἐτραυματίσθη, δὲν ἀπέθανεν. Ἡ Ἑλλάς καὶ καταπνιγεῖσα πανταχόθεν, ἐθριάμδευσεν. Ἡ διαμαρτυρία τῆς ἀγωνίας εἶναι δύναμις. Εἶναι ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπικλήσας, ἢ συντριβούσα ναὶ εἶναι δύναμις. Εἶναι ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπικλήσας, ἢ συντριβούσα ναὶ εἶναι δύναμις. Εἶναι ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπικλήσας, ἢ συντριβούσα ναὶ εἶναι δύναμις. Εἶναι ἢ πρὸς τὸν Θεὸν ἐπικλήσας, ἢ συντριβούσα ναὶ εἶναι δύναμις.

Τὰ μεγάλα γεγονότα, ὡς εἶναι οἱ πόλεμοι, ἔχουσι καὶ μεγάλας συνεπειάς. Ἀθάνατος ἄς διαλάβη ἢ μνήμη Σας **γνωστοὶ καὶ ἄγνωστοὶ ἥρωες**, διότι διὰ τοῦ ἐνδόξου θανάτου Σας, κατεστήσατε αἰσθητὸν ἀπαξίω ἐπὶ πόσον ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ὁ ἐν ἀδικῷ μαρμασμῷ καὶ σκληρῷ ἐκπτώσει ὁδηγηθεὶς ἐπὶ τοιαῦτα ἔτη, εἶναι ἀξίος καλλιτέρας τύχης καὶ ἀρχηγῶν ἀξίων αὐτοῦ. Ὁ θάνατος Σας συγκινεῖ βαθύτατα, φέρεται δά-

κρυα, ἀλλ' οὐχὶ δάκρυα λύπης, οὐχὶ δάκρυα ὀλοολυγμῶν καὶ θρήνων.
Ὁ ἥρωες θαυμάζεται· δὲν θρηνεῖται . . .

Ὁ ἥρωισμὸς Σας συνέσφιξε διὰ χρυσοῦ ἀδιασπάρτου κρῖκου τὸ ἀλγυνὸν παρὸν πρὸς τὰς ἐνδοξότερας ἡμέρας τοῦ παρελθόντος, ἐκεῖνου, τ' ὅποιον ἀπετύπωσαν ἐς αἰεὶ διὰ τοῦ χρωστήρος τῶν ξένου ἐπιφανεῖς ζωγράφοι καὶ διελάλησαν μεγαλόφωνοι ποιηταί. Καὶ Σεῖς **νέοι μάστρες καὶ ἥρωες**, ἐνηγκαλίσθητε τὴν τιμὴν, τὴν δάφνυν, τὴν αἰωνιότητα, καὶ μετ' αὐτῶν περιβεβρεγμένων ὑπὸ τοῦ εὐγενεστάτου αἵματός Σας, ἀπεθέσατε τὴν ἱερὰν κόνιν Σας εἰς ἐνδοξὸν γῆν, ἣν θὰ εὐλόγη πάσα Ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἱερὸν φυλακεῖον τιμῆς θεωροῦσα αὐτὴν καὶ βωμὸν Ἐθνικοῦ ἰδανικοῦ, καὶ πάντοτε θ' ἀποκαλύπτεται πρὸ τοῦ σταυροῦ, ὅστις ἐπὶ τοῦ χρώματός Σας θὰ ἐμφαίνῃ τὸ ἅγιον ἄστυλον τοῦ τάφου Σας . . .

✱

Μὲ αἱματομένα ῥόδα καὶ ἴα, καὶ μὲ τὰ ἄνθη τῆς Ἑλληνικῆς γλω-
ρίδος ποτισμένα μὲ αἷμα ἀνδρείων, ἐστρώσατε τὴν ἐφετεινὴν ἀνοιξιν
τῆς Πατρίδος Σας, τὸν δὲ ῥοδοστέφανον Μάιον, καθ' ὃν ἡ φύσις δαψι-
λῶς σκορπίζει τὰ πλουσιώτερα καὶ τὰ ὠραιότερα καρσιμάτα τῆς, ἀφή-
κατε μοιραίως τὰ πανηγυρῖση πάσα Ἑλληνικὴ καρδιά μὲ στεφάνους
ἀπὸ θύματα καὶ ῥόδα ἀπὸ αἷματα. Ὁ Ζηλευτὸς θάνατός Σας ἀπέσβεσε
πεπρωμένως τὸ εὐφρόδυνον τραγοῦδι τοῦ πανηγυριστοῦ, ἀλλὰ δὲν
ἐμάρανε τὸν ἐνθουσιασμόν, δὲν ἐξηφάνισε τὴν ἐλπίδα, ἥτις ἀπὸ τὰς
ἥρωϊκὰς θυσίας ἀναδημιουργεῖται, δὲν ἀπεξήρανε τὰ ἔαρα τῶν Ἐθνικῶν
Ἀναγεννήσεων, ἅτινα δὲν ἐπέρχονται ἢ μετὰ τοιαῦτα ἀνθοθερίσματα . . .

Εὐλογημένη ἡ ἐπὶ τῶν δεδοξασμένων χωμάτων αἱματοχυσία Σας,
ἡ ὑπὸ τὸν Ἑλληνικὸν οὐρανὸν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐξαλείψασα τὸ ἄσμα
τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας . . . Προετάξατε ἀκράτητοι τὰ στῆθη Σας,
τεῖχη ἐνδοξα ἀμύνης τῆς χώρας, ἀσπίδας θείας τῆς Ἐθνικῆς τιμῆς,
προεκινδυνεύσατε ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀνεπτέρωσατε τὸ φρόνημα, ἀνεστῆ-
λώσατε τὴν φήμην τῶν Ἀξιωματικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ἣν
διεσάλευσθε συρροὴ ἀτυχῶν συμπτώσεων, ἀπεκαθῆρατε δι' αἷματος τὸν
κοινορτὸν τῆς φυγῆς, ἐφιλοτιμήσατε τὴν ψυχὴν τοῦ ὀπλίτου, ἐδέχθητε
τὰς πληγὰς, ὡς τὰ τιμωτάτα τῶν παρασῆμων, ὑπέστητε τὸν θάνατον
ὡς τὴν γλυκυτέραν ἀνταμοιβὴν . . .

**Εἶρηνη εἰς τὸν Ἅγιον ὕπνον Σας καὶ δόξα εἰς τὴν τιμημένην
μνήμην Σας !**

✱

Ἐὰν ὁ πόλεμος καὶ αἱ ἀτυχταὶ τοῦ χρησιμεύσωσιν ὡς λουτρὸν
ἐσωτερικῆς ἀνακαθάρσεως, καὶ ἐπικρατήσεως νέου ἁγίου καὶ μεταφ-
ρυστικῆς ἀγῶνος, ἐναντίον τῆς σαπρίας, τῆς ἀποτελματώσεως καὶ
τῆς διαφθορᾶς τῆς τέως καὶ νῦν ἐτι κρατούσης, ἴσως ποτὲ εὐρεθῶσι
γενεαί, αἵτινες νὰ εὐλογήσουν αὐτὸν εἰς τὸ μέλλον, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐδάφους,
τοῦ ποτισθέντος μὲ τὸν ἥρωϊκὸν αἷμα θὰ ἀναβλαστήσῃ εὐκαρπὸς
πλέον ὁ σπόρος τῆς Ἐθνικῆς ἀναπλάσεως καὶ θὰ μεταδοθῶσι νέοι
ὑγιεῖς χυμοί, πρὸς ἐγκέντησιν νέων θαλερῶν κλάδων εἰς τὸ δένδρον
τῆς μεγαλοουργοῦ προγονικῆς παραδόσεως . . . Σήμερον, ὑπὲρ πᾶν ἄλλο
αἰσθημὶ, εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἀπομένει, ἡ ἐλπίς τῆς ἐκ τῶν περιπε-
τειῶν ἀναγεννήσεως τοῦ ἔθνους . . . Ἀποβλέπομεν εἰς τὸ μέλλον μετὰ
πεποθῆσεως καὶ ἐλπίδων. Λαός, διαφθαρεῖς πρὶν ἀνδρωθῆναι, διαφθαρεῖς
προτοῦ ζῆσι, διαφθαρεῖς πρὶν ἀκμάσῃ, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐκλείψῃ,
ν' ἀποθάνῃ τὸν ἄδοξον θάνατον ἐθνικότητος ἀψύχου καὶ ἀνευ ζωτι-
κότητος. Τὸ ἔργον τῆς ἀναγεννήσεως ἀπαιτεῖ ἄλλην ἐκδήλωσιν ζωῆς,
ἐπιπονωτέραν, ἠθικωτέραν· ἀπαιτεῖ ἐργασίαν, ἥτις θ' ἀπτελεῖ μίαν
κοινωνικὴν ἐπανάστασιν, ἥτις θὰ ἐβασίζετο εἰς ἓν νέον ἀμειλικτὸν
Ἐθνικὸν κήρυγμα· θέλει μέθοδον, ἐπιστήμην, ἐργασίαν ἐμπνεύσαν,
μορφῶνους ἓνα ξεχωριστὸν ἐθνικὸν βίον, ἀλθροστέραν φιλοπατρίαν,
μίαν ἐπίμοχθον εἰσφορὰν γνώσεως καὶ ἀληθείας εἰς τὴν ἀχόρταγον
ζωὴν. Ἀλλοίμονον εἰς τὰ ἔθνη, ἅτινα ἐνόμισαν, ὅτι αἱ πηγαὶ τῆς ζωῆς
ἐστέρησαν ἐν ἑαυτοῖς. Οἱ χρόνοι τῆς ἐθνικῆς νάρκης, οἱ ἀνακό-

πτοντες πάσαν ὀρμὴν, κάθε βῆμα πρὸς τὰ ἔμπρός, ἄς παρέλθωσιν. Ἐν τῇ προσόδῳ τοῦ νέου βίου μας, μὲ τὰ πτερυγίσματα τῶν νέων προσδοκῶν, θὰ αἰσθανθῶμεν καὶ τὸν ἀγνὸν πατριωτισμὸν, ὅστις ἐπουλῶνει τὰς πληγὰς τῆς Πατρίδος, ἀνορθοῖ τὰ Ἔθνη, διανοίγει τὰς τρίβους τῆς εἰρηνικῆς ἐργασίας, ὑψώνει τοὺς ναοὺς τῶν νέων κοινωφελεστέρων ἔργων καὶ τοὺς ναοὺς τῆς Τέχνης, ἀγνίζει τὸ πνεῦμα καὶ ἀνυψοῖ τὰς καρδίας πρὸς τὸ φῶς. . .

"Ἀπειρος τιμὴ εἰς τὸ χυθὲν αἷμα· ἔθνικὴ εὐγνωμοσύνη εἰς τὴν ὑπερτάτην θυσίαν!"

Ἡ Πατρίς ἀπομένουσα ὀρφανὴ γενναιοτάτων τέκνων, ἀφήνει στεναγμὸν ὑπερτάτης ὀδύνης ἐπὶ τῷ ἐνδόξῳ θανάτῳ Σας, ὅστις ἐν ὅλῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ, ἦν ἐνέχει τὸ μέγα αἰσθημα τοῦ ἀδυνάτου, κατέλιπε γνησιωτάτην καὶ λαμπροτάτην τὴν ὑπόστασιν τῆς Ἑλληνικῆς δυνάμεως καὶ παραδίδει τὰ πανευλογημένα ὀνόματά Σας εἰς τὸ Πάνθεον τῆς Ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης, πρὸ τοῦ ὁποίου, ἐνδακρυς καὶ ἐσθλαδὴς προσκυνητῆς, θὰ κλίνη πάντοτε ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, οὗ τὴν ἱστορίαν ἐλάμπρυναν αἱ θυσίαι τῶν νέων μαρτύρων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας. Ὁ μέγας ἡρωϊσμὸς Σας καὶ ὁ ἐνδοξὸς θάνατός Σας, ἄς εἶναι ὁ ὑστάτος φόρος, ὃν προσθέτει ἡ Πατρίς ἡμῶν εἰς τὴν αἰγλὴν καὶ τὴν ἱστορικὴν ἀκτινοβολίαν τῆς πάντοτε ἀθανάτου αὐτῆς δόξης . . .

✱

Γενναῖοι Φιλέλληνες, ὑπερασπισταὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τὸ ἐνδοξὸν χῶμα, ὅπερ ἐλαφρὸν σκεπάζει τοὺς ἀγνώστους τάφους Σας, θὰ δροσιζοῦν αἰωνίως τὰ δάκρυα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς δεινῆς δοκιμασθεῖσης καρδίας τοῦ ὁποίου, ἐξέρχεται ἡ φωνὴ τῆς εὐγνωμοσύνης διὰ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐνθουσιώδη συνδρομὴν Σας, ἥτις ὑπῆρξε μία τῶν ὀλιγίστων παρηγοριῶν, ἄς νύτῃχισε νὰ δοκιμᾶσθῃ κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν μεγάλων ἀτυχημάτων του. **Μεγαλόφρονες πρόμαχοι τῆς Ἐλευθερίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων δικαίων,** τὰ χεῖλη τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ θὰ ψιθυρίζωσι πάντοτε εὐγνωμόνας τὸ ὄνομά Σας. Ἄθάνατον πεδίον ἐδέχθη τὸ πάναγον αἷμά Σας καὶ λαμπραὶ αἰθέρος πτυχαὶ τὸ θεῖόν Σας πνεῦμα. Ὑπὸ τὴν γῆν τῆς Θεσσαλίας θὰ ζῆτε αἰωνίως ἐν τῇ εὐγνωμοσύνῃ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ θάνατός Σας θὰ ἦνε χαραυγὴ χρυσῆς ἡμέρας, ἡ δὲ ἡρωϊκὴ θυσία Σας πάντοτε βάλσαμον ἐπὶ τῶν πληγῶν τῆς γλυκείας μητρὸς τοῦ κόσμου.

Ἡ Ἑλλὰς λούσασα τὰς ἐνδόξους πληγὰς Σας μὲ τῶν δακρῶν της τοὺς μαργαρίτας, εὐγνωμονοῦσα, καταφιλεῖ τὴν καλύπτουσαν τὰ σώματά Σας ἱερὰν γῆν, ἀπὸ τῶν στέρων τῆς ὀποίας θ' ἀνυψωθῇ ἴσως καὶ πάλιν ὁ πρωτόγονος φοῖνιξ καὶ θ' ἀναβλαστῆσθῃ τῆς δάφνης οἱ ἱεροὶ κλώνες . . .

(Μάιος 1897)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΑΡΣΕΝΗΣ

